Сокровольська Н. Я.
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, Буковинський державний фінансово-економічний університет, Чернівці, Україна
sokrovolska@gmail.com

УДК 336.143

Олексин А. Г.
кандидат економічних наук доцент кафедри грошового обігу і кредиту, Буковинський державний фінансово-економічний університет, Чернівці, Україна
Oleksynartur@rambler.ru

Концептуальні підходи до оцінки бюджетного механізму

Анотація. За результатом проведених наукових розвідок здійснено спробу сформувати новий концептуальний підхід до оцінки бюджетного механізму, що дає змогу дослідити об'єкт з різних економічних ракурсів. У статті пропонується нетиповий підхід до оцінки бюджетного механізму з позиції оцінки його основних властивостей та здатностей через побудову системи показників, які, в свою чергу, формуються на визначених принципах.
Ключові слова: бюджет; механізм; бюджетний механізм; гнучкість бюджетного механізму; стійкість бюджетного механізму; ефективність бюджетного механізму.

Nataliya Sokrovolska
PhD (Economics), Associate Professor, Bukovyna State University of Finance and Economics, Chernivtsi, Ukraine
1 M. Sterna Str., Chernivtsi, 58000, Ukraine
Artur Oleksyn
PhD (Economics), Associate Professor, Bukovyna State University of Finance and Economics, Chernivtsi, Ukraine
1 M. Sterna Str., Chernivtsi, 58000, Ukraine
Conceptual approaches to budgetary mechanism assessment
Abstract. *Introduction.* Nowadays, active development of economic systems with the aggravation of risk factors, forces to search efficient mechanisms to manage the economy and its subsystems. In particular, in unpredictable conditions, the budget can be part of mitigating crises and security risks in the economy; simultaneously, problems related to the accumulation and execution of the budget may constitute risk factors for the whole economic system. There is a need for systematic monitoring of the budgetary mechanism functioning as a link that converts management decisions into actual budget performance indicators. In such circumstances, the issues related to the flexibility of the budgetary mechanism assessment in the dynamic development of economic systems are particularly important.
Purpose. To develop a scientific and methodical approach to understanding the concept of budgetary mechanism and the key aspects of its functioning in the changing environment of economic systems. *Methods.* General scientific methods were used to study theoretical aspects of the budgetary mechanism origin and determine its functioning, as well as to form a methodological framework for the assessment of the flexibility of the budgetary mechanism.
Results. In the course of the scientific study, we have formed understanding of the mechanism of multi budget as an economic category and made an attempt to outline a new scientific approach to the study of the mechanism of budgetary positions system management. The research has proved the need to assess the budgetary flexibility mechanism in order to build an effective system of management to meet challenges of a rapidly changing economic environment. *Conclusions.* The theoretical basis of the budgetary mechanism functioning and conceptual foundations of the assessment of the budgetary flexibility mechanism assessing proposed by the authors consists of the ratio of operational time and a budgetary mechanism configuration relevant to certain features of the system where it should be used. This study constitutes a solid theoretical and methodological foundation for further considerations of indicative monitoring and assessment of the budgetary mechanism functioning.
Keywords: Budgetary Mechanism; Budgetary Flexibility Mechanism; Budgetary Stability Mechanism; Effectiveness of Budgetary Mechanism
JEL Classification: H69; H70; H72; P43

Сокровольская Н. Я.
кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов,
Буковинский государственный финансово-экономический университет, Черновцы, Украина
Олексын А. Г.
кандидат экономических наук, доцент кафедры денежного обращения и кредита,
Буковинский государственный финансово-экономический университет, Черновцы, Украина
Концептуальные подходы к оценке бюджетного механизма
Аннотация. По результатам проведенных научных исследований предпринята попытка сформировать новый концептуальный подход к оценке бюджетного механизма, что позволяет исследовать объект с разных экономических ракурсов. В статье предлагается нетипичный подход к оценке бюджетного механизма с позиции оценки его основных свойств и возможностей путем построения системы показателей, которые, в свою очередь, формируются на определенных принципах.
Ключевые слова: бюджет; механизм; бюджетный механизм; гибкость бюджетного механизма; устойчивость бюджетного механизма; эффективность бюджетного механизма.

1. Постановка проблеми. Існуюча бюджетна система на фоні системно зростаючого дефіциту, посилення боргової політики та значної дотаційності регіонів, обумовлює появу диспропорції між різними ланками бюджетної системи. З огляду на це ефективність функціонування бюджетної системи можна взяти під великий сумнів. Незважаючи на те, що проблемні питання бюджетної системи та організації бюджетного процесу на різних рівнях

© Institute of Society Transformation, 2015

приділяється чимала увага збоку науковців, а вчені-економісти активно досліджують питання бюджетної децентралізації, фінансової автономії та наповнення дохідної частини бюджету на місцевому рівні, у своїх дослідженнях ми звертаємо увагу не стільки на бюджетну систему в цілому, скільки на сам процес виконання бюджету, а також на процес функціонування всієї бюджетної системи, який реалізується через бюджетний механізм. Дослідженню поняття бюджетного механізму, як одного із ключових елементів реалізації бюджетної політики та складової бюджетного процесу приділяється значна увага як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, учених-практиків. Держава створює і вибудовує бюджетний механізм з усіма його елементами, підсистемами та інструментарієм із метою реалізації бюджетної політики. Значущість і вплив бюджетного механізму на розвиток економіки, вирішення соціально важливих питань та виконання інших державних функцій в умовах мінливого й динамічного середовища має велике значення.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з виявленням економічної природи та основних шляхів ефективного функціонування бюджетного механізму, досліджували такі вітчизняні вчені, як О. В. Величко [1], І. Я. Чугунова [2], Ю. В. Пасічник [3], В. М. Федосова [4], Л. Ю. Наумова [5], а також зарубіжні науковці, серед яких Ш. Бланкарт (Blankart, 2000) [6], Дж. Б'юкенен (Buchanan, 1999) [7], Дж. Стігліц (Stiglitz, 2010) [8], Н. В. Гаретовський (Garetovskiy, 2002) [9], Р. Ю. Зоді, С. М. Лоуренс, Д. П. Лейсі [10] та інші.

Дослідження різноманітних джерел у даному напрямку дозволило визначити основні характеристики оцінки бюджетного механізму на основі оцінки результативних показників та способи їх ідентифікації. Проте проведений аналіз джерел потребує обґрунтування усього комплексу параметрів, які можуть бути покладені в основу формування системи показників оцінки бюджетного механізму, враховуючи його властивості та середовище функціонування. Це зумовлює необхідність вироблення іншого нетипового підходу до оцінки бюджетного механізму та визначення взаємозв'язку між його ефективністю, стійкістю та гнучкістю в сучасних умовах.

3. Метою статті є формування науково-методичного підходу до оцінки бюджетного механізму.

4. Основні результати дослідження. Наукові висновки та гіпотези, які знаходили відображення в наших попередніх публікаціях, свідчать, що сучасний бюджетний механізм не здатний забезпечити функціонування складного бюджетного процесу й працювати за принципом гнучкості ні на державному, ні на місцевому рівнях. Коригування (не кажучи вже про радикальну перебудову) бюджетного механізму відбувається досить довго, переважно через надмірну тривалість політичного та юридичного врегулювання питань на різних щаблях. Як наслідок, бюджетний механізм не в змозі своєчасно реагувати на динамічні зміни, які відбуваються в економічній системі, що знижує ефективність її функціонування.

Вирішення такого завдання неможливе без запровадження системи ефективної оцінки бюджетного механізму. Оцінка взаємозв'язку та взаємоузгодженості функціонування структурних елементів бюджетного механізму, сприятиме раціоналізації бюджетної системи, якісному управлінню економікою та соціальною сферою, активізації підприємництва, зростанню добробуту населення. Усе це потребує системного комплексного дослідження науково-методичних засад та практичного інструментарію оцінки бюджетного механізму.

У своїх дослідженнях А. В. Величко зазначає, що бюджетний механізм «представляє собою комплекс спеціально розроблених державою форм організації бюджетних відносин, а також способів та методів, що забезпечують перерозподіл фінансових ресурсів між різними сферами суспільної діяльності, галузями економіки і регіонами держави в інтересах задоволення загальнодержавних потреб» [1].

Необхідність функціонування механізму реалізації всіх стадій бюджетного процесу, як сукупності методів, важелів, інструментів, інтегрованість яких у певному порядку та послідовності забезпечує можливість та здатність бюджету акумулювати ресурси із наявних та неявних джерел на основі застосування якісного правового та інформаційного забезпечення, а це, в свою чергу, зумовлює необхідність здійснення оцінки самого бюджетного механізму як важливої складової всього бюджетного процесу та бюджетної системи загалом. Зокрема, вітчизняний науковець І. Я Чугунов у своїх працях розкриває всю необхідність ефективного функціонування бюджетного механізму з метою забезпечення економічного розвитку, висвітлює аспекти регулюючої функції бюджетної системи [2].

У контексті проведених наукових пошуків щодо оцінки бюджетного механізму [11–14] встановлено, що значення та роль бюджетного механізму в сучасних умовах відіграє важливу роль у системі реалізації бюджетного процесу, відтак, перш ніж перейти до дослідження методів та способів оцінки бюджетного механізму, доцільним виглядає висунення кількох гіпотез, які, власне, сформують певні рамки цього та інших досліджень:

Гіпотеза 1. Бюджетний механізм, будучи елементом бюджетної системи, не є тотожним відображенням її стану. Бюджетний механізм вбирає в себе дію всіх економічних, соціальних, психологічних та фізико-математичних законів, відтак, окрім стану бюджетної системи, бюджетний механізм спроможний відображати (за умови коректної та повної оцінки) приховані можливості бюджетної системи та шляхи їх активізації.

Гіпотеза 2. Незважаючи на механістичну природу бюджетного механізму, як і будь-якого іншого механізму, бюджетний механізм не можна повною мірою оцінити виключно економіко-математичним апаратом. Така оцінка завжди матиме характер наближений до дійсного стану бюджетного механізму, а відтак і системи в цілому. Ця наближеність може як приховувати негативні тенденції, так і занижувати позитивні тренди.

Гіпотеза 3. Загальну оцінку ефективності бюджетного механізму необхідно здійснювати з урахуванням часу, за який бюджетний механізм спроможний пройти всі стадії бюджетного процесу, та простору, в якому він функціонує.

Окремі гіпотези, безумовно, тісно переплітаються та мають значний рівень взаємозалежності, однак саме спроба такого погляду на бюджетний механізм дає змогу виявити нові економічні властивості цієї категорії.

Сформований підхід до оцінки бюджетного механізму зумовлений кількома специфічними особливостями, які притаманні бюджетному механізму, а саме:

- бюджетний механізм не може існувати без бюджетного процесу, оскільки він є його складовою частиною, а від так направлений на виконання тільки процесних функцій. Власне бюджетний механізм не є однорідною категорією. Це сукупність засобів організації та реалізації бюджетного процесу, який водночас регламентований та визначений бюджетною системою;
- бюджетний механізм не має власного управління, він є своєрідною нерухомою частиною та перебуває в постійній стадії очікування управління. Бюджетний механізм складається з різних за функціональною характеристикою підсистем, які відповідають за визначений напрям функціонування всього механізму та в комплексі з іншими підсистемами під дією управлінських рішень дають змогу генерувати та перерозподіляти бюджетні кошти, а в окремих випадках і позабюджетні кошти;
- поєднання та зв'язки бюджетного механізму з управлінням відображають внутрішній зміст бюджетного процесу.

Важливо усвідомлювати, що оцінка бюджетного механізму за допомогою економіко-математичного апарату дає нам уявлення про стан механізму в конкретний, доволі обмежений період часу; вже після цього ми екстраполюємо отриманий результат на весь період функціонування бюджетного механізму.

Зазвичай у дослідженнях проблемних питань бюджетної системи використовуються дані та показники бюджету на конкретний момент часу (на кінець або початок періоду) [7]. Зазначимо, що для більшості категорій та явищ бюджетної системи використання такого підходу до оцінки є виправданим та об'єктивним, однак для категорії, яка постійно перебуває в русі, оцінка на основі даних конкретного часу буде не повною, оскільки вона не відображатиме процес, який відбувається. Отримані показники можуть характеризувати механізм узагальнено, як вже завершену дію, і практично не характеризують його як функціонуючий процес.

Оцінка бюджетного механізму повинна ґрунтуватись на певних принципах і методах, основні з яких є одночасно притаманні менш динамічним категоріям бюджетної системи. Формування основних принципів оцінки повинно відбуватися з урахуванням їх відповідності цілям, зв'язкам, правовому забезпеченню управління всім бюджетним процесом. У своїй практиці під час підбору інструментів оцінки бюджетного механізму ми спиратимемося на дослідження Васюк Н. В. [15] та зважатимемо на такі принципи:

1. Принцип комплексності. Виходячи з того, що бюджетний механізм не має однорідної структури та може виступати як об'єктом, так суб'єктом управління, при формуванні показників його оцінки необхідно розглядати бюджетний механізм як єдине ціле. При цьому кожну з підсистем бюджетного механізму необхідно розглядати як систему, що також має свої складові елементи.

2. Принцип цілепокладання. Даний принцип полягає в тому, що під час підбору показників оцінки бюджетного механізму необхідно зважати на те, яким саме цілям слугує сам процес оцінки та якою мірою той чи інший показник відповідає визначеній цілі. Цілепокладання є якісним визначенням мети і через це потребує конкретизації, для того, щоб була можливість передати установки мети оцінки бюджетного механізму його елементам.

3. Принцип повноти. Цей принцип означає, що формування апарату оцінки бюджетного механізму повинно охоплювати всі сфери діяльності керованого об'єкта, тобто він (апарат) повинен відображати всі функції управління, а також стан усіх стадій бюджетного процесу.

4. Принцип зворотного зв'язку. Цей принцип означає, що необхідна організація постійного та своєчасного надходження інформації до системи керування про стан керованого об'єкта. Тобто сформований апарат показників оцінки повинен бути зрозумілим та водночас інформативним, що забезпечить високу мобільність управління всім бюджетним процесом.

Дотримання зазначених принципів під час формування бази показників оцінки бюджетного механізму дасть змогу здійснити об'єктивний та найповніший підбір інструментів оцінки механізму.

На практиці досить часто використовується підхід оцінки бюджетного механізму, який ґрунтується на оцінці показників ефективності використання бюджетних коштів. Зазначимо, що даний підхід є лишень одним із кількох напрямів оцінки бюджетного механізму, оскільки він характеризує вже досягнутий результат функціонування механізму. Іншими двома напрямами оцінки бюджетного механізму, на нашу думку, можуть бути оцінка гнучкості бюджетного механізму та оцінка рівня стійкості бюджетного механізму. В результаті тринаправленої оцінки бюджетного механізму ми маємо змогу оцінити як кількісну, так і якісну його характеристику.

Процес оцінки таких динамічних категорій є багатофакторним завданням, що зводиться до складання системи показників, їх групування та інтеграції, виявлення найбільших відхилень від нормативних значень та здійснення на основі цього коригування всієї оціночної системи [7]. Додаткова складність процесу оцінки полягає в тому, що самі показники, за якими здійснюється оцінка часто є суперечливими, що пояснюється високою нестабільністю середовища, яке підлягає оцінці. Отже, зазначений перелік показників оцінки бюджетного механізму необхідно адаптувати, виходячи з вищезазначених принципів, щоб якомога повніше здійснити оцінку механізму.

Ефективність бюджетного механізму можна оцінити за його здатністю впливати на формування дохідної частини бюджетів різних рівнів, а в більш загальному вигляді – на формування валового внутрішнього (регіонального) продукту та забезпечення динаміки економічного зростання. Для оцінки ефективності важливим є обґрунтування системи результативних показників, які відображатимуть співвідношення понесених витрат та досягнутих результатів, які утворились внаслідок реалізації бюджетного процесу [8]. Тобто в загальному вигляді ми повинні порівняти отримані доходи із понесеними витратами, в більш довгій перспективі доцільно порівнювати витрати з обсягом валового продукту, який є універсальним показником відображення ефективності функціонування всієї економіки.

$$E_{bm} = \frac{\sum IF_{ij}}{\sum IS_{ij}}, \quad (1)$$

де E_{bm} – ефективність бюджетного механізму; $\sum IF_{ij}$ – сума отриманого результату за індивідуальними i-тими показниками; $\sum IS_{ij}$ – сума понесених витрат за індивідуальними i-тими показниками;

Для оцінки ефективності функціонування бюджетного механізму важливим є підбір відповідних показників ефективності, які залежно від рівня бюджету можуть значно відрізнятися. Наприклад, для оцінки ефективності функціонування бюджетного механізму в секторі охорони здоров'я можна використати такий показник, як співвідношення ВВП на душу населення до загального обсягу видатків на охорону здоров'я в розрахунку на душу населення. Зазначимо, що таких показників потрібно саме стільки, скільки необхідно для досягнення мети дослідження.

На наш погляд, найскладнішою задачею для успішного проведення оцінки ефективності бюджетного механізму є визначення розміру мінімального, але не меншого, ніж рівень оптимального (допустимого), обмеження витрат на здійснення всіх заходів. Проте розрахунок даних норм для бюджетних показників дозволить обчислити відхилення обсягів отриманих фактичних показників від розрахованої норми, що, в свою чергу, дозволяє здійснити оцінку отриманого результату бюджетного показника та виявити ступінь його виконання або перевиконання. Таким чином, встановлення норм для показників може стати основою для визначення ефективності використання коштів бюджетів [16; 17]. Варто розуміти, що ефективність бюджетного механізму не означає ефективність бюджетних видатків, тому в ході реалізації бюджетний механізм необхідно постійно змінювати, щоб підвищити рівень ефективності; це, в свою чергу, об'єктивно підтверджує необхідність здійснювати оцінку гнучкості бюджетного механізму.

Окремою властивістю, яка повинна бути притаманною бюджетному механізму в сучасних реаліях є гнучкість. Під гнучкістю бюджетного механізму слід розуміти його здатність швидко перелаштовуватись у різних векторах розвитку фінансової системи на вимогу часу та відповідно до реалій.

$$F_{bm} = \frac{t_{pj}}{t_{pj}+t_{ij}}\left(1-\frac{1}{n}\right), \quad (2)$$

де F_{bm} – гнучкість бюджетного механізму;

t_{pj} – час функціонування бюджетного механізму при необхідності досягнення j-ї цілі або результату;

t_{ij} – час необхідний на переналаштування бюджетного механізму для досягнення i-ї цілі або результату;

$\left(1-\frac{1}{n}\right)$ – ваговий коефіцієнт, який враховує обсяг та кількість орієнтовних цілей, досягнення яких повинен забезпечити бюджетний механізм (n – кількість цілей);

Тобто слід розуміти, що в процесі функціонування фінансової системи прогнозований нами її розвиток може містити в собі декілька цілей, досягнення яких забез-

печується тим самим механізмом, але за умов використання відмінного інструментарію, важелів та методів функціонування. Отже, для досягнення поставленої мети в ході операційного циклу нам доводиться здійснювати переналаштування бюджетного механізму на орієнтацію його в напрямі забезпечення досягнення нових цілей та реалізації нових завдань [18].

Сучасні реалії функціонування бюджетної системи із складним її бюджетним процесом не сприяють реалізації принципу гнучкості в бюджетному механізмі. А враховуючи особливість вітчизняної системи, вести полеміку щодо гнучкості бюджетного механізму на місцевому рівні також не доводиться.

Гнучкість бюджетного механізму – здатність функціонуючого механізму повсякчас задовольняти багатовекторні цілі бюджетної політики, забезпечувати цілісність та неперервність бюджетного процесу, оперативно здійснювати переналаштування у відповідь на зміни середовища [18].

Маючи високий рівень гнучкості, бюджетний механізм не повинен втрачати своєї стійкості до різного роду загроз, як системно виникають у транзитних економіках.

Стійкість бюджетного механізму доцільно оцінювати через ряд показників, які характеризують незалежність бюджетного процесу (бюджетної системи) від різного роду чинників. Провівши ряд досліджень на предмет визначення показників, які здатні охарактеризувати стійкість бюджетного механізму, ми зупинимось на таких, як:

- показник бюджетної самостійності;
- коефіцієнт бюджетної залежності;
- коефіцієнт дотаційної залежності (концентрації фінансової допомоги, дотаційності);
- коефіцієнт прямої фінансової залежності;
- коефіцієнт трансфертів до доходів бюджетів;
- коефіцієнт покриття видатків податковими надходженнями;
- коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення;
- показник стабільності дохідної частини бюджету.

Як із показниками інших груп оцінки бюджетного механізму, показники групи стійкості бюджетного механізму повинні мати релевантний характер до рівня, на якому відбувається оцінка бюджетного механізму.

Проведення аналізу та оцінки стану та ефективності бюджетного механізму в сучасних умовах дає нам змогу не тільки усвідомити реальний стан бюджетної сфери країни, але й висвітлити проблемні питання, вирішення яких дасть змогу згенерувати фінансовий потенціал регіону через використання інструментів бюджетного механізму [14].

Слід зазначити, що запропонований підхід до оцінки бюджетного механізму є відкритим та може коригуватись залежно від специфічних умов функціонування бюджетного механізму або відповідно до цілей, які стоять перед дослідниками. Отже, усі параметри запропонованого підходу є динамічними та можуть видозмінюватись в залежно від потреб. Зазначений підхід є дещо спрощеним теоретичним відображенням основного бачення авторів стосовно напрямів оцінки бюджетного механізму. Для того, щоб надати дослідженню прикладного характеру, у наступних роботах буде проведено апробацію запропонованих нововведень

5. Висновки. Проведене дослідження підштовхує нас до висновку, що сутнісна особливість функціонування бюджетного механізму в умовах динамічного розвитку економічних систем та наростаючих факторів ризику потребує системного та комплексного підходу до його вивчення. Сформовано концепційне бачення оцінки бюджетного механізму, виходячи з особливостей його функціонування.

Зважаючи на те, що запропонована система критеріїв і показників визначає різні напрямки функціонування бюджетного механізму, наступним та важливим заходом висвітлення даного напряму є формування методики оцінки та проведення безпосередніх досліджень у напрямі розроблення інтегрального критерію, який би враховував максимальний обсяг показників за кожною з окреслених груп, не втрачаючи при цьому об'єктивності. У разі неможливості економічної оцінки визначення кількісних параметрів, оцінку необхідно здійснювати експертним шляхом за шкалою балів ознак показників та значень нормативних величин вагових коефіцієнтів важливості тих чи інших показників.

Література

1. Величко О. В. Бюджетний механізм забезпечення розвитку соціальної інфраструктури / О. В. Величко // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 2. – С. 79–86.
2. Чугунов І. Я. Інституційна архітектоніка бюджетної системи / І. Я. Чугунов // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 3–10.
3. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2002. – 495 с.
4. Федосов В. М. Бюджетний менеджмент [Текст] : підручник / За заг. ред. В. М. Федосов. – К. : КНЕУ, 2004. – 832 с.
5. Наумова Л. Ю. Бюджетний механізм фінансової стабілізації економіки / Л. Ю. Наумова // Фінанси України. – 2003. – № 4. – С. 20.
6. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: вступ до фінансової науки: підручник / Шарль Бланкарт : за наук. ред. та перед. В. М. Федосова ; пер. з нім. С. І. Терещенко, О. О. Терещенка. – К. : Либідь, 2000. – 653 с.
7. Б'юкенен Дж. М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: два протилежних бачення держави / М. Дж. Б'юкенен, Р. А. Масгрейв ; [пер. з англ. А. Іщенка]. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – 175 с.
8. The Stiglitz Report: Reforming the International Monetary and Financial Systems in the Wake of the Global Crisis : пер. с англ. / Д. Ю. Стиглиц ; пер. Ю. М. Юмашев. – М. : Международные отношения, 2010. – 328 с.
9. Гаретовский Н. В. Финансы социалистического общества : [учебное изд. Доп. и перераб. – М. : Инст-т новой экономики, 2002. – 402 с.
10. Зоді Р. Бюджетування результативності [Текст] / Р. Ю. Зоді, С. М. Лоуренс, Д. П. Лейсі [та ін.]. – К. : Інститут державного управління ; Політехнічний інститут, 1987. – 147 с.
11. Сивкова С. В. Концептуальный подход к формированию механизма управления конкурентоспособностью санаторно-курортных организаций. / С. В. Сивкова // Проблемы современной экономики. – 2006. – № 1. – С.44–50.
12. Фінашина Г. В. Механізм сільськогосподарської кооперації: сутність, структура та особливості функціонування / Г. В. Фінашина // Вісник ЖНАЕУ. – 2011. – № 1 (28). – Т. 2. – С. 170–179.
13. Ефремова Т. Ф. Современный толковый словарь русского языка : В 3 т. – М. : АСТ, Астрель, Харвест, 2006.
14. Карпінський Б. А., Григоренко В. О. Концепція оптимізованої системи управління фінансовим потенціалом території / Б. А. Карпінський, В. О. Григоренко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – № 3. – С. 331–337.
15. Васюк Н. В. Формування механізму стійкого розвитку машинобудівних підприємств / Н. В. Васюк // Інноваційна економіка. – 2012. – № 10. – С. 125–128.
16. Щегульская Л. И. Отлаженный механизм повышения эффективности бюджетных расходов в г. Нефтеюганске / Л. И. Щегульская // Финансы. – 2013. – № 3. – С. 19–21.
17. Роменська К. М., Лисяк Л. В. Напрями підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів України / К. М. Роменська, Л. В Лисяк // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2014. – № 156. – С. 100–105.
18. Прядко В. В. Гносеологічні аспекти функціонування бюджетного механізму [Текст] / В. В. Прядко, Н. Я. Сокровольська // Економічний часопис-XXI : науковий журнал. – 2014. – № 11–12. – С. 53–56.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2015

References

1. Velychko, O. V. (2013). Budget mechanism to ensure the development of social infrastructure. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu (Economic Herald of Donbas), 2,* 79-86 (in Ukr.).
2. Chugunov, I. Y. (2008). Institutional architectonics of the budget system. *Finansy Ukrainy (Finances of Ukraine), 11,* 3-10 (in Ukr.).
3. Pasichnik, U. V. (2002). *Budget system of Ukraine and foreign countries.* Kyiv: Znannia- Pres (in Ukr.).
4. Fedosov, V. N. (2004). *Budgetary Management: a tutorial.* Kyiv: KNEU (in Ukr.).
5. Naumov, L. Yu. (2003). Budgetary mechanism to stabilize the economy. *Finansy Ukrainy (Finances of Ukraine), 4,* 20 (in Ukr.).
6. Blankart, S. (2000). *Public finance in democracy: introduction to financial studies* (Trans. from German). Kyiv: Lybid (in Ukr.).
7. Buchanan, J., & Musgrave, R. (1999). *Public Finance and Public Choice: Two Contrasting Visions of the State.* Cambridge, Mass.: MIT Press.
8. Stiglitz, J. E., et al. (2010). *The Stiglitz Report: Reforming the International Monetary and Financial Systems in the Wake of the Global Crisis,* New York: The New Press.
9. Garetovsky, N. V. (2002). *Finances of socialist society.* Moscow: Inst-t New Economy (in Russ.).
10. Zodi R. Y., Lawrence S. M., Lacey D. P., et al. (1987). *Budgeting impact.* Kyiv: Institute of Public Administration; Polytechnic Institute (in Ukr.).
11. Sivkova, S.V. (2006). Conceptual approach to the formation of mechanism of management of sanatorium organizations' competitiveness. *Problemy sovremennoi ekonomiki. (Problems of the Modern economy), 1,* 44-50 (in Russ.).
12. Finashina, G. V. (2011). The mechanism of agricultural cooperatives: the nature, structure and details.*Visnyk ZHNAEU (Herald of ZHNAEU),1*(28), 170-179 (in Ukr.).
13. Efremova, T. F. (2006). *The modern dictionary of Russian language.* Moscow: AST (in Russ.).
14. Karpinskii, B. A . & Hryhorenko, V. A. (2013). The concept of the optimized management of financial potential of the territory. *Naukovyi Visnyk NLTU Ukrainy (Herald of NLTU of Ukraine), 3,* 331-337 (in Ukr.).
15. Vasyuk, N. V. (2012). The formation mechanism of sustainable development of engineering companies. *Innovatsiina Ekonomika (Innovative Economy), 10,* 125-128 (in Ukr).
16. Shchegulskaya, L. I. (2013). Well-oiled mechanism of increasing the efficiency of budget spending in Nefteyugansk. *Finansy (The Finances),3,* 20-22 (in Russ).
17. Romenska, K. M. & Lysiak, L. V. (2014). Vectors of efficiency of local budgets in Ukraine. *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho Universytety imeni Tarasa Shevchenka (Herald of Taras Shevchenko National University of Kyiv), 156,* 100-105 (in Ukr.).
18. Priadko, V. V., & Sokrovolska, N. Ya. (2014). Gnoseological aspects of the budgetary mechanism. *Ekonomicnij casopis-XXI (Economic Annals-XXI), 11-12,* 53-56 (in Ukr.).

Rceived 16.10.2015